

Stereotyp transseksualisty typu kobieta-mężczyzna wśród studentów uczelni wyższych na podstawie dyferencjału semantycznego

Female-to-male transsexual's stereotype among university men and women on the basis of semantic differential

Bogusław Antoszewski¹, Anna Kasielska², Julia Kruk-Jeromin¹

¹ Klinika Chirurgii Plastycznej, Rekonstrukcyjnej i Estetycznej KCh Uniwersytetu Medycznego w Łodzi
Kierownik: prof. dr hab. n. med. J. Kruk-Jeromin

² Indywidualny tok studiów w Klinice Chirurgii Plastycznej, Rekonstrukcyjnej i Estetycznej
KCh Uniwersytetu Medycznego w Łodzi
Kierownik: prof. dr hab. n. med. J. Kruk-Jeromin

Summary

Aim. The aim of this study is to determine female-to-male transsexual's (FtM) stereotypes created in female and male university students and comparing them in the analysed groups.

Method. 300 university students (from the Technical University of Łódź, University of Łódź, Medical University of Łódź) received a questionnaire with 10 pairs of the opposite meaning adjectives (good-bad, weak - strong, fast - slow, ugly - pretty, fat - thin, suppressed - loud, clever - stupid, light - heavy, active - passive, kind - cruel) related to a notion 'female -to-male transsexual' and placed on the extremes of the 7-point scales. The respondents also described each adjective as positive, negative or neutral.

Results. For most of the adjectives' pairs (fast – slow, ugly – pretty, fat – thin, suppressed – loud, clever – stupid, light – heavy and, in men's answers also good-bad and kind – cruel) the students placed FtM transsexual in the middle of the scales (the median was 4). Women significantly more often than men placed FtM transsexual closer to the adjectives "good", "pretty" and "kind", also they assessed the FtM transsexual more often as being "clever".

Conclusions. 1. The Female-to-male transsexual is not perceived stereotypically among university students. 2. Men created more negative female-to-male transsexuals' image than women.

Słowa kluczowe: transseksualizm, dyferencjał semantyczny, stereotypizacja

Key words: transsexualism, semantic differential, stereotyping

Wstęp

Zespół dezaprobaty płci – transseksualizm – jest zaburzeniem identyfikacji płciowej, która pozostaje w rozbieżności z morfologią genitaliów i drugorzędowych cech płciowych [1]. Osoby transseksualne mają poczucie, że są „uwięzione w obcym ciele”.

Publikowane dane liczbowe dotyczące częstości występowania zespołu dezaprobaty płci na 100 000 osób wynoszą: 4,72 w Niderlandach, 2,25 w Niemczech oraz 1,9 w Anglii [2, 3, 4]. Stosunek częstości występowania transseksualizmu mężczyzna-kobieta do kobieta-mężczyzna przeważa na korzyść tych pierwszych, dla przykładu: w Niderlandach 3 : 1, w Belgii 2,43 : 1 w Szwecji 1,4 : 1, w Niemczech 1,2 : 1 [5, 6, 7]. Natomiast w krajach Europy Wschodniej, również w Polsce, odnotowano odmienną tendencję – częściej obserwowany jest transseksualizm kobieta-mężczyzna (M/K : K/M = 1 : 3,4) [8, 9]. Transseksualiści K/M różnią się od typu M/K lepszym psychologicznym i społecznym przystosowaniem, bardziej stabilnym zawodem, a także bardziej realistycznymi oczekiwaniami wobec chirurgicznych metod „zmiany płci” [10, 11]. W Polsce, podobnie jak w innych krajach postkomunistycznych, transseksualizm wciąż pozostaje zagadnieniem kontrowersyjnym. Wiele osób utożsamia go z homoseksualizmem czy transwestytyzmem, a dla części pojęcie „transseksualizm” jest zupełnie obce i kojarzone ze zboczeniem na tle seksualnym. Wyrazem specyfiki tego zagadnienia w Polsce jest brak wyraźnych uregulowań prawnych dotyczących „zmiany płci”, a dotychczasowe orzecznictwo opiera się na działaniach wykładniczych, w oczekiwaniu na ustawę o transseksualizmie [12]. Społeczeństwo polskie wydaje się formować silne stereotypy związane z płcią, mniejszościami seksualnymi i transseksualizmem.

Jedną z bardziej interesujących koncepcji kształtowania się płci społecznej jest teoria schematów płciowych, związana z wykorzystaniem wymiaru płci obserwowanego otoczenia jako punktu odniesienia do swojej osoby. Teoria ta pozwala wyjaśnić proces „typowania płci”, czyli kształtowania cech psychicznych związanych z płcią zgodnie ze społecznymi definicjami kobiecości i męskości [13]. Proces ten wiąże się ze skojarzeniami dotyczącymi płci odbieranymi przez dziecko i ich spontaniczną organizacją w sztywne schematy płci, według których klasyfikuje się osoby, cechy oraz zachowania jako męskie lub żeńskie. Stereotyp jest szczególną formą kategoryzacji społecznej i określić go można jako uproszczony obraz rzeczywistości, tworzony zarówno w wyniku niedoboru jak i nadmiaru informacji. Istotnymi cechami stereotypu jest jego poznawczy oraz ewaluatywno-emocjonalny charakter, a także duża odporność na zmiany, nawet w przypadku dostarczenia nowych informacji o danym pojęciu. Proces tworzenia schematów, stereotypów i przekonań zależny jest od wielu czynników, z których najistotniejsze wydają się: dyskryminacja grup społecznych oraz rozmiary i powszechność etykietowania [14].

W polskiej literaturze znaleźć można tylko nieliczne badania określające stereotypy płci. Skupiają się one głównie na obserwacjach wizerunków kobiet i mężczyzn kreowanych przez media. Obrazy te są odzwierciedleniem przekonań panujących w społeczeństwie, a jednocześnie wpływają na ich utrwalanie i kształtowanie. Joanna Mizielińska [15] zauważyła, że media zarówno umacniają stare, kulturowo zdeterminowane stereotypy jak i w znacznym stopniu przyczyniają się do powstania nowych. W polskich mediach kobiety najczęściej przedstawiane są w „stereotypowych rolach”, a więc jako pracowite, łagodne oraz opiekuńcze matki i żony; podkreśla się ich uległość i bierność wobec mężczyzn, ukazywanych jako mądrych i aktywnych, podejmujących ostateczne decyzje. Joanna Bator [16] zwróciła uwagę na obecny w mediach stereotyp kobiety jako obiektu estetycznego lub/i seksualnego. Ostatecznie pozwala to

zaobserwować obecność dwóch alternatywnych obrazów kobiety: tradycyjnego oraz nowego – kobiety wyemancypowanej i wyzwolonej, jednak wyłącznie w aspekcie nieskrępowanej konsumpcji i dbałości o estetykę. Autorzy nie znaleźli w polskim piśmiennictwie prac badających stereotyp transseksualisty.

Celem pracy było poznanie stereotypów transseksualisty typu kobieta-mężczyzna wytworzonych w grupie kobiet i mężczyzn – studentów uczelni wyższych, oraz ich porównanie w analizowanych grupach. Sprawdzano również, czy są one pozytywne, negatywne czy neutralne.

Material i metoda

Ankieta opartą na dyferencjale semantycznym przeprowadzono w grupie 300 studentów łódzkich uczelni wyższych (Politechniki Łódzkiej, Uniwersytetu Łódzkiego i Uniwersytetu Medycznego w Łodzi). Zostali oni losowo wybrani spośród studentów 4 i 5 roku oraz poproszeni o wypełnienie kwestionariusza. Spytano ich także o ich identyfikację płciową oraz orientację seksualną. W badanej grupie 40,7% stanowili mężczyźni, 59,3% kobiety; średni wiek ankietowanych wynosił $24,1 \pm 1,3$ roku. Większość, bo 65% respondentów, pochodziła z dużego miasta (ponad 100 tys. mieszkańców), 28,3% z mniejszych miast, natomiast 6,7% ze wsi. Studenci biorący udział w badaniu nie zgłaszali zaburzeń identyfikacji płci i wszyscy deklarowali orientację heteroseksualną.

Ankieta

Dyferencjał semantyczny opracowany przez Osgooda i wsp. [17] pozwala obiektywnie określić stereotypy społeczne poprzez umieszczenie danego pojęcia na empirycznym kontinuum wyznaczonym przez parę przeciwstawnych terminów. Znaczenie danego pojęcia jest określane przez szereg różnych ocen dokonywanych za pomocą wielu dwubiegunowych, siedmiostopniowych skal i pary przeciwstawnych terminów (przymiotników) na swoich krańcach. Dodatkowo, test ten ma aspekt ewaluacyjny, a więc pozwala określić pozytywny, neutralny lub negatywny charakter stereotypu.

W przeprowadzonym badaniu ankietowani otrzymali do dyspozycji 10 par przeciwstawnych przymiotników (dobry – zły, słaby – mocny, szybki – wolny, brzydki – ładny, gruby – wąły, stłumiony – głośny, mądry – głupi, lekki – ciężki, aktywny – bierny, życzliwy – okrutny) umieszczonych na krańcach siedmiopunktowej skali. Cyfry na skali oznaczały nasilenie cechy, jaką ankietowani przypisywali pojęciu: „transseksualista typu kobieta-mężczyzna”. Cyfra 1 oznacza, że opisywana osoba w największym stopniu ma cechę z lewego krańca skali, 2 – że cecha ta zdecydowanie przeważa, 3 – że cecha ta nieznacznie przeważa, 4 – oznacza równoważne nasilenie cech z prawego i lewego krańca skali, 5 – że nieznacznie przeważa cecha z prawego krańca, 6 – że cecha ta przeważa zdecydowanie, natomiast 7 – że osoba ta w największym stopniu ma cechę z prawego krańca skali. Respondentów poproszono również o opisanie każdego przymiotnika za pomocą litery „P”, jeśli uważał on daną cechę za pozytywną, „N” – jeśli za negatywną, lub „0” – jeśli za neutralną lub nie dotyczącą opisywanego pojęcia. Do testu dołączono również pytania dotyczące płci, wieku oraz miejsca pochodzenia.

Załączono także krótką instrukcję wykonania testu, w której podkreślono, iż odpowiedzi wynikać powinny z pierwszego skojarzenia respondenta i nie powinien się on nad nimi za długo zastanawiać. W celu wyeliminowania sugerowania się wcześniejszymi odpowiedziami, każde pojęcie z 10 skalami i przeciwstawnymi przymiotnikami na ich krańcach umieszczono na odrębnych stronach kwestionariusza.

Analiza statystyczna

Ocenę pojęcia „transseksualista typu kobieta-mężczyzna” pod kątem dziesięciu cech, dokonaną wg siedmiostopniowej skali porządkowej, przedstawiono jako medianę (25. percentyl – 75. percentyl) i porównano za pomocą dwustronnego testu Manna-Whitneya dla dwóch prób niezależnych. W pracy porównano między sobą odpowiedzi udzielane przez studentów (kobiety i mężczyzn) w aspekcie wszystkich analizowanych cech. Za poziom istotności statystycznej przyjęto $p < 0,05$.

Wyniki

Wyniki dyferencjału semantycznego w postaci mediany oraz statystyczne porównanie odpowiedzi studentów (kobiet i mężczyzn) przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Porównanie przeciętnych ocen pojęcia „transseksualista typu kobieta-mężczyzna” między kobietami a mężczyznami, dla każdej z dziesięciu cech ocenianych wg siedmiostopniowej skali porządkowej

	kobiety n = 178	mężczyźni n = 122	p
Dobry – zły	3 , (3 – 4)	4 , (3 – 4)	0,0049**
Słaby – mocny	3 , (2 – 4)	3 , (2 – 4)	0,5796
Szybki – wolny	4 , (4 – 4)	4 , (4 – 4)	0,8271
Brzydki – ładny	4 , (3 – 4)	4 , (2 – 4)	0,014*
Gruby – wąły	4 , (4 – 5)	4 , (4 – 5)	0,5983
Stłumiony – głośny	4 , (2 – 4)	4 , (3 – 4)	0,0785
Mądry – głupi	4 , (3 – 4)	4 , (4 – 4)	< 0,0001***
Lekki – ciężki	4 , (4 – 4)	4 , (3 – 4)	0,002*
Aktywny – bierny	3 , (2 – 4)	3 , (3 – 4)	0,647
Życzliwy – okrutny	3 , (2 – 4)	4 , (3 – 4)	0,0057*

Wartości przedstawione jako mediana, (25. percentyl – 75. percentyl) i porównane za pomocą dwustronnego testu Manna-Whitneya dla prób niezależnych

* $p < 0,05$ ** $p < 0,001$ *** $p < 0,0001$

Ocena przymiotników jako pozytywne, negatywne, neutralne w odniesieniu do pojęcia „K/M transseksualista” w połowie przypadków różniła się między kobietami a mężczyznami. Mężczyźni istotnie częściej niż kobiety przymiotniki „szybki” i „lekki” określali jako pozytywne. Jednocześnie rzadziej uważali określenia „brzydki”, „gruby” i „stłumiony” za neutralne, przypisywali im znaczenie negatywne (tabela 2).

Tabela 2. Porównanie ocen dziesięciu cech, według trójelementowej skali kategoryjnej/nominalnej, w odniesieniu do transseksualisty typu K/M, między kobietami a mężczyznami (liczby odnoszą się do przymiotnika po lewej stronie)

	kobiety n = 178	mężczyźni n = 122	p
Dobry – zły			
K/M transseksualista			0,2285
pozytywnie	167 , 93,82%	113 , 92,62%	
negatywnie	0 , 0%	2 , 1,64%	
neutralnie	11 , 6,18%	7 , 5,74%	
Słaby – mocny			
K/M transseksualista			0,1319
pozytywnie	7 , 3,93%	10 , 8,2%	
negatywnie	140 , 78,65%	98 , 80,33%	
neutralnie	31 , 17,42%	14 , 11,48%	
Szybki – wolny			
K/M transseksualista			0,0023**
pozytywnie	94 , 52,81%	85 , 69,67%	
negatywnie	3 , 1,69%	5 , 4,1%	
neutralnie	81 , 45,51%	32 , 26,23%	
Brzydki – ładny			
K/M transseksualista			0,0002**
pozytywnie	5 , 2,81%	0 , 0%	
negatywnie	101 , 56,74%	96 , 78,69%	
neutralnie	72 , 40,45%	26 , 21,31%	
Gruby – wąły			
K/M transseksualista			<0,0001***
pozytywnie	6 , 3,37%	3 , 2,46%	
negatywnie	74 , 41,57%	86 , 70,49%	
neutralnie	98 , 55,06%	33 , 27,05%	
Słumiony – głośny			
K/M transseksualista			<0,0001***
pozytywnie	8 , 4,49%	11 , 9,02%	
negatywnie	103 , 57,87%	96 , 78,69%	
neutralnie	67 , 37,64%	15 , 12,3%	
Mądry – głupi			
K/M transseksualista			0,5937
pozytywnie	157 , 88,2%	110 , 90,16%	
negatywnie	0 , 0%	0 , 0%	
neutralnie	21 , 11,8%	12 , 9,84%	
Lekki – ciężki			
K/M transseksualista			0,0003**
pozytywnie	71 , 39,89%	72 , 59,02%	
negatywnie	11 , 6,18%	13 , 10,66%	
neutralnie	96 , 53,93%	37 , 30,33%	

dalszy ciąg tabeli na następnej stronie

Aktywny – bierny						0,4283	
K/M transseksualista							
pozytywnie	154	,	86,52%	104	,		85,25%
negatywnie	2	,	1,12%	0	,		0%
neutralnie	22	,	12,36%	18	,	14,75%	
Życzliwy – okrutny						0,5933	
K/M transseksualista							
pozytywnie	165	,	92,7%	115	,		94,26%
negatywnie	0	,	0%	0	,		0%
neutralnie	13	,	7,3%	7	,	5,74%	

Wartości przedstawione jako n, % i porównane za pomocą dwustronnego testu Chi².

* p < 0,05 **p < 0,001 ***p < 0,0001

Dla większości par przymiotników (szybki – wolny, brzydki – ładny, gruby – wąty, stłumiony – głośny, mądry – głupi, lekki – ciężki oraz, w odpowiedziach mężczyzn, dobry – zły i życzliwy – okrutny) mediana wynosiła 4, co oznacza, że cechy te nie są, według respondentów, charakterystyczne dla opisywanej grupy, a więc nie uczestniczą w tworzeniu stereotypu transseksualisty K/M wśród studentów. W odniesieniu do skal z parami słaby – mocny, aktywny – bierny oraz, w przypadku kobiet, dobry – zły, życzliwy – okrutny studenci umieścili transseksualistę po lewej stronie skali, a więc opisują go jako słabego i aktywnego oraz, w przypadku kobiet, dobrego i życzliwego. Analiza statystyczna wykazała istotne różnice między odpowiedziami kobiet i mężczyzn w przypadku połowy analizowanych cech. Kobiety istotnie częściej umieszczały transseksualistę K/M bliżej pojęcia „dobry”, „ładny” i „życzliwy”. Częściej też oceniały go jako „mądrego”, podczas gdy wśród mężczyzn przeważały odpowiedzi pośrodku skali mądry – głupi. Mężczyźni, podobnie jak kobiety, ocenili transseksualistę jako aktywnego (odpowiedzi po lewej stronie skali aktywny – bierny), jednak ich ocena była istotnie niższa niż kobiet (tabela 1).

Dyskusja

Według psychologa Sandry Bem [13], najwyraźniejszą cechą procesu poznawczego człowieka jest skłonność do dzielenia ludzi na grupy, np. w zależności od rasy, wieku, religii itp. Jednak najistotniejszym kryterium podziału jest płeć, a proces rozróżniania ludzi według tej cechy ma nawykowy i automatyczny charakter. Stereotypy płci w odniesieniu do procesu poznawczego determinują określone oczekiwania i przewidywania wobec kobiet i mężczyzn. W piśmiennictwie podaje się, iż płeć męska jest kojarzona zazwyczaj z agresywnością i impulsywnością, natomiast płeć żeńska z lękiem i strachem [18]. Wyniki własne wskazują, iż zarówno badane kobiety, jak i mężczyźni transseksualistę typu K/M oceniają jako aktywnego, a więc przypisują mu cechę typowo męską, określaną jako pozytywną w tej grupie. Jednocześnie studenci opisali transseksualistę jako słabego, a więc użyli przymiotnika ocenianego jako negatywny.

Jones [19] wskazuje, iż na kształtowanie stereotypu i ocenę poszczególnych cech jako męskie czy żeńskie wpływają obrazy kobiet i mężczyzn kreowane przez media. Kobiety opisywane są jako ładne, niewinne i bardzo szczupłe, natomiast typowi mężczyźni jako dobrze zbudowani, postawni. Obraz transseksualisty K/M wytworzony przez studentów nie określa jego budowy fizycznej, na co wskazuje mediana w przypadku par brzydki – ładny, gruby – wąły i lekki – ciężki. Mężczyźni jednak istotnie częściej umieszczali transseksualistę bliżej przymiotników „brzydki” i „lekki”, co kreuje mniej pozytywny stereotyp transseksualisty K/M w tej grupie.

Antoszewski i wsp. [20] we wcześniejszych badaniach zaobserwowali, że studentki wykazują większe zrozumienie potrzeb transseksualistów niż studenci. Kobiety częściej uznawały prawo transseksualistów do zmiany imienia, poddania się terapii hormonalnej i zabiegom chirurgicznej zmiany płci. Częściej też skłonne były przyznać im prawo do leczenia finansowanego przez państwo. Podobnie większą tolerancję wykazywali studenci kierunków przyrodniczych, takich jak biologia czy medycyna [21].

W niniejszej pracy również stwierdzono wpływ płci respondentów na postrzeganie transseksualisty. Okazało się, że mężczyźni tworzą bardziej negatywny obraz transseksualisty K/M niż kobiety. W obu grupach zauważyć można jednak, iż w większości analizowanych par przymiotników studenci umieszczali transseksualistę pośrodku skal, co wynikać może z braku zainteresowania transseksualizmem i małej powszechności tego zagadnienia w społeczeństwie polskim. Jednocześnie wyniki wskazują na brak stereotypowego spostrzegania transseksualisty wśród studentów.

Wnioski

1. Transseksualista typu kobieta–mężczyzna nie jest stereotypowo spostrzegany wśród studentów uczelni wyższych.
2. Mężczyźni kreują bardziej negatywny obraz transseksualisty K/M niż kobiety.

Стереотип транссексуалиста типа женщина-мужчина среди студентов высших учебных заведений на основе семантического дифференциала

Содержание

Задание. Заданием работы было определение стереотипов транссексуалиста типа женщина–мужчина, выделенных в группе женщин и мужчин – студентов высших учебных заведений и их сравнение в анализированных группах.

Метод. Анкету, опирающейся на семантическом дифференциале, содержащей 10 пар противоположных прилагательных (хороший–плохой, слабый–сильный, быстрый–медленный, некрасивый–красивый, толстый–худой, тихий–крикливый, умный–глупый, легкий–тяжелый, активный–пассивный, доброжелательный–жестокый), относящихся к понятию „транссексуализма типа женщина–мужчина”. Эти понятия помещены на концах семипунктовой шкалы проведены в группе 300 студентов высших учебных заведений г. Лодзи (Лодзкая политехника, Лодзкий университет и Медицинский университет в г.Лодзи). Студенты описывали каждое прилагательное как позитивный, негативный и нейтральный, типы.

Результаты. Для большинства пар прилагательных (быстрый–медленный, некрасивый–красивый, толстый–худой, тихий–крикливый, умный–глупый, легкий–тяжелый, а также в ответах мужчин хороший–плохой и доброжелательный–жестокый) студенты размещали

транссексуалиста по середине шкалы (средняя равнялась 4). Женщины значительно чаще, чем мужчины размещали транссексуалиста Ж /М ближе понятия „хороший, красивый и доброжелательный, а также чаще оценивали транссексуалиста как умного.

Выводы. 1. Транссексуализм типа женщина–мужчина не является стереотипно наблюдаемый среди студентов высших учебных заведений . 2. Мужчины более негативно, чем женщины, оценивают транссексуализм Ж/М.

Das stereotype Bild der Transsexuellen „Frau zu Mann“ unter den Studenten der Hochschulen aufgrund des semantischen Differentials

Zusammenfassung

Ziel. Das Ziel der Studie ist die Bestimmung des stereotypen Bildes der Transsexuellen „Frau zu Mann“, das sich in der Gruppe der Frauen und Männer - Hochschulstudenten verbreitet hat, und der Vergleich in den analysierten Gruppen.

Methode. Die Umfrage aufgrund des semantischen Differentials, die 10 Paare der adjektivischen Gegenwörter enthielt (gut – schlecht, dick – dünn, leise – laut, klug - dumm, leicht – schwer, aktiv – passiv, freundlich – grausam), die sich auf den Begriff Transsexueller „Frau zu Mann“ beziehen, wurde unter 300 Studenten der Hochschulen in Łódź durchgeführt (Politechnika Łódzka, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Medyczny in Łódź). Die Adjektive wurden am Ende der Skala gestellt, die aus sieben Items besteht. Die Studenten beschrieben jedes Adjektiv als positiv, negativ oder neutral.

Ergebnisse. Für die meisten Adjektivpaare (schnell – langsam, hässlich – schön, dick – dünn, leise – laut, klug – dumm, leicht – schwer und in den Antworten der Männer: gut – schlecht und freundlich – grausam) stellten die Studenten den Transsexuellen in der Mitte der Skala (die Mediane lag bei 4). Die Frauen stellten wesentlich häufiger als die Männer den Transsexuellen F/M näher dem Begriff „gut“, „schön“, „freundlich“, sie beurteilten auch den Transsexuellen häufiger als „klug“.

Schlussfolgerungen. Der Transsexuelle vom Typ Mann – Frau wird durch die Hochschulstudenten nicht als Stereotyp angesehen.

Les stéréotypes du transsexualiste femme-homme d'après les étudiants des écoles supérieures, analysés à la base du différentiel sémantique

Résumé

Objectif. Déterminer les stéréotypes du transsexualiste femme-homme créés par les étudiants (femmes et hommes) des écoles supérieures et leur comparaison.

Méthode. On examine 300 étudiants des écoles supérieures de Lodz (École Polytechnique, Université de Lodz, Université de Médecine) avec le questionnaire basé sur le différentiel sémantique. Ce questionnaire contient 10 paires des adjectifs opposés (bon-mauvais, faible-fort, vite-lent, laid-beau, gros-mince, haut-silencieux, sage-stupide, léger-lourd, actif-passif, cruel-bienveillant) qui concernent la notion « du transsexualiste femme-homme » placée sur les extrémités de l'échelle de 7 points. Les étudiants doivent définir chaque adjectif comme : positif, négatif, neutre.

Résultats. Les étudiants en général placent le transsexualiste au milieu de l'échelle (médiane=4) quant aux adjectifs tel que : vite-lent, laid-beau, gros-mince, haut-silencieux, sage-stupide, léger-lourd, les étudiants (hommes) encore quant aux adjectifs tels que : bon-mauvais, cruel-bienveillant. Les étudiantes placent plus souvent le transsexualiste plus près des notions tels que : « bon », « beau », « bienveillant », plus souvent elles le qualifient comme « sage ».

Conclusions. 1. Le transsexualiste femme-homme n'est pas perçu d'une manière stéréotypée par les étudiants des écoles supérieures. 2. L'image du transsexualiste créée par les hommes est plus négative que celui créée par les femmes.

Piśmiennictwo

1. Gooren L. *The biology of human psychosexual differentiation*. Horm. Behav. 2006; 50: 589–601.
2. van Kesteren PJ, Gooren LJ, Megens JA. *An epidemiological and demographic study of transsexuals in The Netherlands*. Arch. Sex. Behav. 1996; 25: 589–600.
3. Weitze C, Osburg S. *Transsexualism in Germany: empirical data on epidemiology and application of the German transsexuals' act during its first ten years*. Arch. Sex. Behav. 1996; 25: 409–425.
4. Hoenig J, Kenna JC. *The prevalence of transsexualism in England and Wales*. Brit. J. Psychol. 1974; 124: 181–190.
5. Landen M, Walinder J, Lundstrom B. *Incidence and sex ratio of transsexualism in Sweden*. Acta Psychiatr. Scand. 1996; 93: 261–263.
6. Garrels L, Kockott G, Michael N, Preuss W, Renter K, Schmidt G, Sigusch V, Windgassen K. *Sex ratio of transsexuals in Germany: the development over three decades*. Acta Psychiatr. Scand. 2000; 102: 445–448.
7. De Cuypere G, Van Hemelrijck M, Michel A, Carael B, Heylens G, Rubens R i in. *Prevalence and demography of transsexualism in Belgium*. Europ. Psychiatry 2007; 22: 137–141.
8. Herman-Jeglinska A, Grabowska A, Dulko S. *Masculinity, femininity, and transsexualism*. Arch. Sex. Behav. 2002; 31: 527–534.
9. Dulko S, Imielinski C. *The epidemiology of transsexualism in Poland*. J. Psychosom. Res. 2004; 56: 637.
10. Pauly IB. *Female transsexualism: part I*. Arch. Sex. Behav. 1974; 3: 487–507.
11. Pauly IB. *Female transsexualism: part II*. Arch. Sex. Behav. 1974; 3: 509–526.
12. Maksymowicz K, Medras M, Trubner K, Szleszkowski L. *Legal basis for ontogenetic sex judgment in sex disapproval syndrome in the form of transsexualism. Comparison of the situation in Poland and in some other countries*. Arch. Med. Sąd. Kryminol. 2005; 55: 61–65.
13. Bem SL. *The lenses of gender: Transforming the debate on sexual inequality*. New Haven: Yale University Press; 1993.
14. Bigler RS, Liben LS. *A developmental intergroup theory of social stereotypes and prejudice*. Adv. Child. Dev. Behav. 2006; 34: 39–89.
15. Mizielińska J. *Kobieta jako przedmiot i podmiot reklamy*. W: Brach-Czainy J, red. *Od kobiety do mężczyzny i z powrotem – rozważania o płci w kulturze*. Białystok: Trans Humana; 1997.
16. Bator J. *Wizerunek kobiety w reklamie telewizyjnej*. Instytut Spraw Publicznych, Fundacja Spraw Publicznych. Warszawa: ISP; 1998.
17. Osgood CE, Suci GJ, Tannenbaum PH. *The measurement of meaning*. Urbana: Universitate Illinois Press; 1957.
18. Condry JC, Condry S. *Sex differences: A study in the eye of the beholder*. Child. Develop. 1976; 47: 812–819.
19. Jones M. *Gender stereotyping in advertisements*. Teach. Psychol. 1991; 18: 231–233.
20. Antoszewski B, Kasielska A, Jędrzejczak M, Kruk-Jeromin J. *Knowledge of and attitude toward transsexualism among college students*. Sexual. Disabil. 2007; 25: 29–35.
21. Antoszewski B, Kasielska A, Jędrzejczak M, Kruk-Jeromin J. *Akceptacja transseksualizmu wśród studentów łódzkich uczelni wyższych*. Psychiatr. Pol. 2008, 42 (1): 125–134.

Adres: Bogusław Antoszewski
Klinika Chirurgii Plastycznej, Rekonstrukcyjnej
i Estetycznej KCh UM
90-153 Łódź, ul. Kopcińskiego 22

Otrzymano: 8.10.2008
Zrecenzowano: 10.01.2009
Otrzymano po poprawie: 26.06.2009
Przyjęto do druku: 30.07.2009

KOMUNIKAT DOTYCZĄCY NAGRODY IM. PROF. KACZYŃSKIEGO

1. W 1991 roku Rodzina Profesora Mieczysława Kaczyńskiego założyła fundację mającą na celu promowanie polskiej psychiatrii a także upamiętnienie Osoby i działalności naukowej Patrona fundacji.
2. Nagroda, zgodnie z regulaminem fundacji, przeznaczona jest autorowi lub autorom pracy naukowej z zakresu psychiatrii, uwzględniającej dorobek naukowy Profesora Kaczyńskiego, szczególnie teorii psychofizjologicznej i problematyki klinicznej wczesnej schizofrenii.
3. Nagroda dotyczy prac opublikowanych lub przygotowanych do publikacji w okresie ostatnich 5 lat poprzedzających termin przyznania nagrody.
4. Organem oceniającym i typującym do nagrody jest Zarząd Oddziału Lubelskiego Polskiego Towarzystwa, który dla tych celów powołuje komisję.
5. Życzeniem Fundatorów jest, by nagrodzona praca w całości lub części mogła być przedstawiona w trakcie Zjazdu Psychiatrów Polskich.
6. Komisja ds. nagrody rozstrzygnie konkurs na trzy miesiące przed XLIII Zjazdem Psychiatrów Polskich, który odbędzie się w Poznaniu w dniach 23–26 czerwca 2010 r.
7. Fundatorzy nagród dopuszczają możliwość przyznania dwóch równoległych nagród, lub innego ich podziału, zależnie od wartości naukowej ocenianych prac.
8. Prosimy o nadsyłanie prac z lat 2005–2009 na adres: Oddział Lubelski Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego, 20-439 Lublin, ul. Głuska 1 do dnia 31 marca 2010 r.

Przewodniczący Zarządu Oddziału Lubelskiego PTP
dr med. **M. Olajossy**